

Varga Nelli¹: Gondolatok a fogyasztói szerződési jog kialakulásáról és fejlődéséről

Debreceni Jogi Műhely, 2013. évi (X. évfolyam) 3. szám (2013. július) 138-157.

Das Thema der Arbeit ist die Entstehung und die Entwicklung des Verbrauchervertragsrechts in der EU und in Ungarn – Fazit

In dem ersten Teil der Arbeit wird die historischen Grundlagen des Verbraucherschutzes präsentiert: der Prinzip des Schutzes der schwächeren Partei. In dem zweiten Teil wird die Arbeit die Herausbildung und die Entwicklung des Verbrauchervertragsrechts in der EU geprüft und das Problem der Implementation der verbraucherlichen Richtlinien eröffnet. Das Werk enthält die wesentlichen allgemeinen Merkmalen der Verbraucherverträge: unfair Klauseln in den Verbraucherverträgen, Aufklärungspflicht vor dem Vertragsabschluss, das Widerrufsrecht, obligatorischen Inhaltselementen der Verbraucherverträge, usw. Die Arbeit vermeidet auf die gegenständige Tendenz von dem Verbrauchervertragsrecht. Der letzte Teil der Arbeit vorzeigt das Zustandekommen und die Entwicklung des Verbrauchervertragsrechts in Ungarn, betont die Position der Verbraucherverträge in den Kodifikationen des neuen ungarischen BGBs. Das Werk fasst die verschiedenen verbraucherrechtlichen Normen des neuen ungarischen BGBs, um die Existieren des Verbrauchervertragsrechts in Ungarn zu beweisen. Es muss deswegen bemerkt werden, neben die Normen des gültigen und des neuen BGBs viele andere Gesetze auf dem Gebiet des Verbrauchervertragsrechts zu geben. Auch der ungarische Gesetzgeber muss entscheiden, ob die verschiedenen verbraucherrechtlichen Richtlinien im getränen Gesetz oder in dem BGB implementiert werden sollte. Der Gesetzgeber hat die erste Lösung gewählt.

Die gültigen Normen des Verbrauchervertragsrechts befinden sich in keinem einheitlichen Gesetz, und das neue ungarische BGB enthält nur die konstanten Kerne der verbraucherrechtlichen Richtlinien. Es wird gehofft, dass das Verbrauchervertragsrecht in der Zukunft in einem einheitlichen Verbrauchergesetz geregelt wird, wie darauf die Gründung des neuen ungarischen BGBs hinweist.

1. Előzmények: a gyengébb fél védelme

Bár a fogyasztóvédelem alapvetően a XX. század terméke, a fogyasztóvédelem szellemisége - igaz más köntösben² - már jóval korábban megjelent az egyes jogrendszerek jogi normáiban.³ A XIX. században megjelenő szabad piaci verseny megteremtésével meghatározó volt az a tétel, hogy önmagában a piaci verseny kedvező hatással van a fogyasztók érdekeire és ezáltal külön fogyasztóvédelmi beavatkozás nem indokolt. A diszpozitivitás elvére épülő szerződések joga összhangban volt a szabad versenyre épülő piaci rendszerrel, hiszen a szerződések jogát jellemző passzivitás tiszteletben tartotta a szerződő felek szabad akaratát és biztosította a szerződési szabadság feltétlen érvényesülését.⁴ Az állam abból a feltevésből indult ki, hogy a felek szabad akaratát és érdekegyensúlyát kifejező, az egyes individuális szerződéskötéseket meghatározó alku egyben a szerződési igazságosságot is megteremti, így külön beavatkozás nem indokolt.⁵

A XIX. század második felében a gyors technikai és tudományos fejlődés következtében egyre általánosabbá váló tömegtermelés, tőkekoncentráció azonban szétfeszítette a hagyományosan kisvállalkozók ügyleteire méretezett klasszikus szerződési jog kereteit.⁶ A tömegtermelés egyrészt a szerződési feltételek standardizálásához, másrészt pedig ezzel ellentétesen műszakilag és jogilag rendkívül bonyolult, nagy szakértelmet igénylő egyedi szerződésekhez vezetett, félretéve ezáltal a szerződési jog diszpozitiv normáit és elmosva a szerződéstipizálás határait.⁷ Míg a bonyolult, egyedi, „önszabályozó szerződések” az esetek túlnyomó részében kiegyensúlyozott, azonos vagy hasonló lehetőségekkel bíró jogalanyok között jönnek létre, addig a standardizált szerződések veszélye éppen abban rejlik, hogy a gazdaságilag gyengébb, jogilag tájékozatlan, egymástól elszigetelt fogyasztók helyzetének kihasználásához vezethet. Mivel a standardizált szerződések megkötése során a gyengébb szerződéses partner szerződési szabadsága kizárólag arra koncentrálódik, hogy köt-e vagy sem a „diktált feltételek” mellett szerződést, a szabvány-szerződések⁸ alkalmazása még inkább megkönnyíti a gazdasági túlerővel, piaci fölényvel bíró fél visszaélésének lehetőségét. Maguk a szabvány-szerződések is növelik a másik szerződő fél hátrányos helyzetét azáltal, hogy megszövegezőik anyagi jogi és eljárásjogi előnyöket kötnek ki saját javára.⁹

Említést kell tenni azonban arról is, hogy a mai gazdasági viszonyok között a szabvány-szerződések pótolhatatlanok, csökkentik a szerződéskötési költséget, lehetővé teszik az üzleti kockázatok behatárolását, hozzájárulnak a szolgáltatás mennyiségi és minőségi színvonalának növeléséhez. Ezeket az előnyöket a gyengébb szerződési pozícióban lévő fogyasztók is élvezik. A szabvány-szerződések negatívumai a szerződési szabadság helyébe lépő - *Eörsi* szavaival élve - „Diktierfreiheit”¹⁰ folytán létrejövő egyoldalúságában öltének testet. A szabvány-szerződések létrejöttét nem előzi meg a felek alkuja, a szerződéskötés folyamata nagymértékben felgyorsul, és ezáltal egyre kisebb szerepe jut a jogviszony minden elemére kiterjedő konszenzusnak, ami egyben a kölcsönös akarat-megegyezés oldódásával is jár. Az alku „önvédelme” helyébe a szerződéskötés során a gyengébb fél védelme lép.¹¹ A szerződő felek közötti piaci, gazdasági, szakismereti és egyéb pozicionális különbségek a szerződés tartalmát is nagymértékben befolyásolják, lehetővé teszik, hogy az erősebb fél a gyengébbel szemben előnyös feltételeket érjen el. Ez a jellemvonása a szerződéseknek azonban nemcsak a standardizált, általános szerződési feltételek sajátosságai, hanem az individuális, alkufolyamatra épülő szerződéskötéseket is éppúgy jellemzi. Az egyenlőtlen szerződési helyzetekből eredő egyoldalú érdekérvényesítés tehát nem a tömegtermelés folytán előálló új jelensége a szerződési jognak. A felek közötti erő-egyensúlyhiányt mégis az általános szerződési feltételek megjelenésével kapcsolják össze, ami azzal magyarázható, hogy az általános szerződési feltételek alkalmazásával ez a jelenség már nem atipikus, hanem sokkalta inkább tipikusként előforduló sajátossága a szerződéseknek.¹²

A tömegtermelés következtében lezajló gazdasági-társadalmi változások alapjaiban kezdték ki a klasszikus szerződési jogot. A szerződési szabadságon alapuló érdekek összhangját biztosító alkufolyamat, mint hagyományos szerződési modell meghaladottá vált, a szerződési jog funkciójának középpontjába a szerződési igazságosság került.¹³ A piaci szereplők közötti egyensúlyi helyzet megbomlása, a szerződési igazságosság előtérbe kerülése folytán állami beavatkozás vált szükségessé. A szerződési igazságosság ugyanis megköveteli, hogy a sérelmet szenvedett fél védelmét illetve a sérelmek bekövetkezésének megakadályozását a jogalkotó preventív és korrektív eszközökkel kiküszöbölje.¹⁴ A gyengébb fél védelme érdekében történő állami beavatkozás szükségességének felismerése volt tehát a fogyasztóvédelem, fogyasztóvédelmi szerződési jog kialakulásának egyik fontos előzménye.

2. A fogyasztói szerződések joga Európában

2.1. A fogyasztói szerződési jog kialakulása

A fogyasztóvédelem eszméje és maga a *consumerism* kifejezés az Egyesült Államokban jelent meg az 1930-as években, majd onnan háramlott a nyugat-európai államokba.¹⁵ A fogyasztóvédelem gazdasági és társadalmi alapját a fogyasztói társadalmak kialakulása adta, mely a nyugat-európai országokban a második világháborút követő gazdasági fellendülés következtében kialakuló jóléti társadalmakhoz köthető. A fogyasztási cikkek kínálata és elérhetősége, a reklám, a különböző kereskedelmi és marketing technikák átalakították a fogyasztói szokásokat, a javak felhalmozásához és gyakran túlfogyasztásához vezetett. Eörsi csak a „bőség társadalmaként” fémjelzi ezt az időszakot, ahol „manipulációs úton keltett ... igények és ezeknek főként függésbe döntő részletvételek útján való kielégítése” jelenik meg.¹⁶ A fogyasztók kevésbé informáltak, sokszor alaptalanul optimisták, gazdaságilag, szakmailag, és jogi szempontból is a kiszolgáltatót gyengébb fél pozíciójában vannak, éppen ezért védelemre szorulnak az állam részéről.

A fogyasztók érdekében történő állami beavatkozás egyik meghatározó eszköze a jogalkotás, amely nemcsak a magánjogi, hanem a közjogi jogágak területére is behatolt, kialakítva ezáltal a fogyasztóvédelem, sajátos jogágak kereszteződésében létrejött jogterületét.¹⁷ A fogyasztóvédelmi jogalkotás annak a társadalmi törekvésnek a kifejeződése, hogy a mai viszonyok között szilárdabb elvekre kell építeni a lehetséges társadalmi konfliktusok megakadályozását, a gazdaságilag-társadalmilag káros túlkapások elkerülését.¹⁸ Hangsúlyoznunk kell azonban, hogy a fogyasztóvédelmi tárgyú jogalkotási „dömping” az Európai Közösségek jogharmonizációs és az utóbbi években inkább jogegységesítő törekvéseivel összefüggésben jelent meg Európában. Bár a gyengébb fél védelmének szükségessége a szerződések jogában - mint a fentiekben láttuk - egyfajta organikus fejlődés eredménye, az Európai Unió utóbbi évtizedekben egyre intenzívebbé váló és magánjog területére is behatoló jogharmonizációs és jogegységesítési törekvései a fogyasztó fogalmának középpontba állításával egyértelművé tették, hogy a védelembe részesíteni kívánt, kedvezményezett alanyi kör a fogyasztó, függetlenül attól, hogy a szerződéskötéskor ténylegesen a gyengébb fél pozíciójában van-e vagy sem.¹⁹

Az Európai Közösségek fogyasztóvédelmi tárgyú jogalkotása mögött meghúzódó indok a szabad versenyt akadályozó eltérő tagállami szabályozások kiiktatása és lebontása, a belső piac hatékony működése, melynek eszközéül a mára már a minimum-harmonizáció²⁰ irányából a maximum-harmonizáció²¹ felé mutató irányelvek szolgálnak.²² A fogyasztóvédelmi tárgyú irányelvek azonban túlmutatnak a belső piac működésén. A magánjognak ugyanis nincs még egy olyan szegmense, ahol az Európai Közösségek ilyen kiterjedően és számban alkottak volna jogot, mint a fogyasztóvédelem területe.²³ A brüsszeli jogalkotó a fogyasztóvédelem, mint a belső piac „motorja” révén észrevétlenül behatolt a magánjog és azon belül is a szerződések jogának területére. Az irányelvek sok esetben olyan új jogintézmények, fogalmak és szabályok meghonosítására készítették a tagállamokat, amelyek idegenek voltak a kontinentális jogon nyugvó magánjogi kódexek szellemétől.²⁴ Tovább nehezítette a helyzetet, hogy a fogyasztóvédelmi irányelvek szabályrendszere nem alkot egy egységes koherens rendszert, mivel egyrésztől maguk az egyes irányelvek is eltérően szabályoztak azonos jogintézményeket,²⁵ másrészt pedig az irányelv szabályozási módjából kifolyólag sem hozhatott létre egységes jogot, hiszen az inkorporáció módját és mikéntjét a tagállamokra bízta.²⁶ A fragmentális, egy-egy szerződéstípust kiragadó vagy szerződéskötési szituációra fókuszáló pontszerű szabályozás miatti inkonzisztencia folytán a tagállamok idegenkedtek a fogyasztói irányelvek magánjogi kódexeikbe történő átültetésétől.²⁷ Nem véletlen ez az idegenkedés, hiszen „a fogyasztóvédelmi magánjog kialakulása a szerződési jog körében a magánjog újabb, alanyi alapú megkettőződését rajzolja ki, amely a kereskedelmi jog és magánjog dichotómiáját felváltva a fogyasztói és nem fogyasztói magánjog mentén töri meg kógens szabályaival a magánjog önhivatkozó zárt rendszerének belső logikáját.”²⁸ A klasszikus magánjogi kódexek - amennyire lehet - a mai napig próbálják őrizni a felek akarat-autonómiájába beavatkozó fogyasztóvédelmi magánjogi szabályokkal szemben a szerződési jog diszpozitivitását, a szerződési szabadság, vagy a *pacta sunt servanda* elvét.

A döntően közösségi fogyasztóvédelmi tárgyú irányelvek által determinált fogyasztóvédelmi jogalkotás az utóbbi évtizedekben megfigyelhetően egy jól körülhatárolható jogterületet kezd létrehozni a tagállamok magánjogában: a fogyasztói szerződések jogát.²⁹

A fogyasztóvédelmi magánjog alapkategóriáját ugyanis elsődlegesen nem a fogyasztó, hanem a fogyasztói jogviszony képezi.³⁰ Mindez pedig a tagállamok szerződési jogában odáig vezet, hogy a fogyasztóvédelmi jellegű, kógens normák általános alkalmazási körének behatárolása érdekében megalkotásra kerül az általános fogyasztó illetve erre építve az általános fogyasztói jogviszony fogalma.³¹

2.2. A fogyasztói szerződések általános jellemvonásai

A fogyasztói szerződések körébe olyan szerződések tartoznak, amelyek jogdogmatikailag - a szerződés tartalma alapján - besorolhatók valamely klasszikus szerződéstípus körébe vagy atipikus szerződésnek minősülnek. A fogyasztói szerződések speciálisak abból a szempontból, hogy a fogyasztó választási szabadságát korlátozó vagy hátrányosan befolyásoló feltételek között köttetnek, vagy a fogyasztó szempontjából hátrányos tartalmi elemeket tartalmazhatnak.³² A fogyasztói szerződés szabályai kilógnak a szerződési jog hagyományos szabályanyagából, hiszen a fogyasztókat nem egyenjogú partnernek, hanem a gyengébb fél pozíciójában állónak tekintik. Mindamellet, hogy a fogyasztói szerződések az egyenlőtlen szerződési helyzetek területét alkotják, a fogyasztói szerződések nem csupán eltérő gazdasági potenciállal rendelkező felek találkozását jelentik, hanem eltérő céllal szerződést kötni kívánó felekét is. A fogyasztóval szemben álló fél a mindennapos, rutinszerű jogügyleteinek egyikét köti meg, míg a fogyasztó alapvető szükségletét elégíti ki a fogyasztói szerződés megkötésével. Ebből kifolyólag a fogyasztóval szerződő felek kereskedelmi eszközök egész tárházát vonultatják fel a szerződéskötés érdekében, megfelelő szakmai apparátussal bírnak, mellyel szemben a tájékozatlan, a különböző áruk és szolgáltatások sajátosságait többnyire nem ismerő fogyasztó védtelen.³³ A fogyasztóval szerződő felek nagy hangsúlyt fektetnek a szerződési feltételek érvényesítésére, míg a fogyasztót a jogügylet lebonyolítás érdekli és az esetleges lehetséges jogkövetkezményekbe a szerződéskötés során nem gondol bele.³⁴ Ez a felismerése indította - a fentiekben említett gazdasági indok mellett - a brüsszeli és a tagállami jogalkotókat arra, hogy a fogyasztói szerződések tekintetében az általános szerződési jogi normáktól eltérő többletgaranciák beépítése szükséges. Kezdetben a fogyasztóvédelmi irányelvek minimum-harmonizációs jellege lehetővé tette, hogy a tagállamok a fogyasztóvédelem határát az irányelveknél szélesebb körben húzzák meg, és ezáltal ott is alkossanak fogyasztóvédelmi normát, ahol a direktívák ezt nem irányozzák elő.

Ez a megoldás azonban nem egységesítette kellően az egyes tagállamok fogyasztóvédelmi szerződési jogát, sőt további különbségeket eredményezett az egyes országok jogi szabályozásban. Éppen ezért az európai jogalkotó felismerve a minimum harmonizációból fakadó hátrányokat a maximum harmonizáció elvét kezdte alkalmazni az irányelvek tekintetében,³⁵ melynek következtében jelentősen lecsökkent a tagállamok implementálási mozgástere.

A fogyasztói szerződésekre vonatkozó garanciális jellegű normarendszer sajátosságait az alábbiakban foglalhatjuk össze:

1. Mindenekelőtt fontos megjegyezni, hogy a szerződések jogának vannak olyan jogintézményei, amelyek nem kizárólag a fogyasztói szerződésekre vonatkoznak, mégis eszközöket biztosítanak a sérelmet szenvedő fél érdekeinek védelmében. Ebbe a körbe sorolhatók a szerződéses értékegyensúlyt védő szabályok, a szerződéses akarathibák, a tilos és erkölcstelen ügyletek érvénytelenségének jogkövetkezménye, az általános szerződési feltételek szerződés részévé válására, értelmezésére vagy éppen tartalmi kontrolljára vonatkozó normák, a *clausula rebus sic stantibus* elve, vagy a jóhiszeműség és tisztesség követelménye. A kötelemi jognak ezek a szabályai nem új keletűek, mégis közvetve hozzájárulnak a fogyasztók védelméhez. A tagállamok polgári jogába azonban éppen a fogyasztóvédelem hatásaként az utóbbi időben beépültek olyan jogi normák, amelyek kizárólag a fogyasztói szerződésekre vonatkoznak, azok minden egyes vagy meghatározott típusára.

2. Általános jelleggel mondhatjuk, hogy a fogyasztói szerződések jogában meghatározó szerepe van a prekontraktuális, azaz a szerződés megkötését megelőző időszaknak és ezen belül is a *szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségnek*. A tájékoztatási kötelezettség a fogyasztóval szerződő félre történő telepítése azt a célt szolgálja, hogy a fogyasztó kellő információval rendelkezzen a szerződéskötésre vonatkozó döntésének meghozatala során, és ezáltal kiegyenlítődjön az alulinformáltságából eredő hátránya.

A jogalkotó arra kötelezi a fogyasztóval szerződő felet, hogy már a szerződéskötést megelőzően egyértelműen és pontosan, világosan megfogalmazott, meghatározott tartalmi elemekre kiterjedő tájékoztatással lássa el a fogyasztót. Az egyes fogyasztóvédelmi tárgyú irányelvek a különböző szerződéstípus, szolgáltatás, szerződéskötési szituáció miatt eltérően szabályozzák a tájékoztatás idejét, módját, tartalmát, nem vagy nem megfelelő teljesítésének jogkövetkezményeit. A tájékoztatási kötelezettség tartalma jellemzően kétirányú: egyrészt vonatkozik magára a szerződés tárgyára, annak jellemzőire, az ellenszolgáltatásra, az esetleges járulékos költségekre, a szolgáltatást nyújtó adataira, a kölcsönös kötelezettségek tartalmára, másrészt pedig a fogyasztót megillető jogokra, igény- és érdekérvényesítési lehetőségekre. Az egyes fogyasztói szerződéstípusok körében sokszor tartalmilag is kimerítően részletezett tájékoztatási kötelezettség elmulasztását a jogalkotó azzal szankcionálja, hogy a fogyasztónak többletjogosultságot biztosít jogai érvényesítése során,³⁶ vagy egyszerűen a szerződéshez nem fűz joghatásokat.³⁷ Egyes fogyasztói szerződések körében a szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségnek a fogyasztóval szerződő fél csak meghatározott formanyomtatvány átadásával tehet eleget,³⁸ aminek a célja már nem kizárólag a fogyasztói döntések elősegítése, hanem a bizonyítás és az igényérvényesítési lehetőségek megkönnyítése, különösen a szerződésszegés illetve a szerződés egyoldalú megszüntetése tekintetében.³⁹

3. A szerződés megkötését megelőző időszak mellett a fogyasztói szerződések joga kiemelt hangsúlyt fordít a *szerződéskötési szituációnak és mechanizmusnak*. A fogyasztói szerződések megkötése során nagy számban kerül sor általános szerződési feltételek, blankettaszerződések igénybevételére, amelyek már önmagukban a visszaélések „melegágyának” minősülhetnek, hasonlóan a fogyasztói szerződések egyedileg meg nem tárgyalt kikötéseivel. Az európai jogalkotás hatására a tagállami jogokban is megjelenő fogyasztói szerződések tisztességtelen kikötéseinek semmissé nyilvánítása a fogyasztói szerződések jogának egyik meghatározó védelmi eszközévé vált. A védelem a fogyasztót minden, az ő közreműködése nélkül megfogalmazott, egyedileg nem kialakított tisztességtelen szerződési kikötéssel szemben védi, függetlenül attól, hogy az szabványszerződésnek minősül-e vagy sem. A tisztességtelen szerződési feltételekkel szemben a jogalkotó a fogyasztót, mint gyengébb szerződő felet kívánja jogaiban erősíteni, de nemcsak az általános szerződési feltételek, hanem minden fogyasztói szerződés tisztességtelen kikötéseivel szemben.

A szabályozás előnye abban mutatkozik meg, hogy nem korlátozódik meghatározott típusú fogyasztói szerződésekre, hanem általános jelleggel, minden olyan szerződésre kiterjed, amelyet fogyasztó köt nem fogyasztói pozícióban lévő szerződő féllel.⁴⁰ A szerződéskötés szituációját illetően szerepet tulajdonítanak a fogyasztói szerződések azoknak a helyzeteknek, amikor a fogyasztó a meglepettség okán nem képes szerződéskötési szándékát kellően megfontolni,⁴¹ vagy amelyek a másik szerződő fél jelenlétének hiányában köttetnek.⁴²

4. A feltétlen vagy *fogyasztói elállási jog*, a fogyasztóvédelem egyik legjelentősebb újítása a szerződések jogában. Azt jelenti, hogy a fogyasztó minden indoklás és kártérítési, kártalanítási kötelezettség nélkül, a vele szerződő fél szerződésszegése hiányában elállhat a szerződéstől, azaz a már megkötött szerződés tekintetében az angol jogi terminológiában csak *cooling off*-nak nevezett periódus alatt meggondolhatja magát. A fogyasztói elállás jogát arra figyelemmel biztosítják az egyes fogyasztói szerződések, hogy a fogyasztói szerződés megkötésére sok esetben olyan helyzetben kerül sor, amikor meglepetésszerűen, felkészületlenül éri a fogyasztót az ajánlat.⁴³

5. A fogyasztói szerződések jogában a szerződési szabadság egyértelmű korlátozásaként jelenik meg a kötelező tartalmi elemek meghatározása, növelve ezáltal a szerződések érvénytelenségének eseteit. A *tartalmi kötöttség* a fogyasztó megfelelő informáltságát és az esetleges visszaélések elkerülését szolgálja, hogy a szerződés megkötése és annak teljesítése a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének megfelelően bonyolódjék le.

6. Annak érdekében, hogy a jogalkotó által a fogyasztói szerződésekre megfogalmazott normákat ne lehessen egyszerűen félretenni azáltal, hogy a felek a fogyasztóval szerződő fél nyomására, de látszólagos akarategységben a jogszabályi normáktól eltérő szabályokat fogalmazznak meg, a jogalkotó a fogyasztói szerződések körében a diszpozitivitás helyett az *egyoldalú kógeniciát* vezeti be. A fogyasztói szerződésekre vonatkozó jogi normáktól a fogyasztó hátrányára eltérni tilos, az ilyen szerződéses kikötés semmis, amelynek helyébe a jogszabályban meghatározott rendelkezések lépnek. Hasonló okok miatt érvénytelennek minősítik a fogyasztó olyan jognyilatkozatát, amely a részére biztosított *jogokról való lemondás* kinyilatkoztatását jelenti.

7. A jogválasztás illetve fórumválasztás korlátozásának, mint nemzetközi magánjogi tényállási elemnek a megjelenése a fogyasztói szerződések körében azt a célt szolgálja, hogy a fogyasztókat védő rendelkezéseket ne lehessen egyszerűen a jogválasztással megkerülni, vagy az igényérvényesítést a fórumválasztással megnehezíteni. A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló Róma I. rendelet értelmében nem lehet a fogyasztót jogválasztással megfosztani a szokásos tartózkodási helye szerinti ország fogyasztóvédelmi rendelkezéseitől. A fórumválasztás kapcsán pedig a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről, végrehajtásáról szóló Tanács 44/2001/EK rendelet (Brüsszel I. rendelet) értelmében a fogyasztó saját lakóhelye szerinti bíróságnál perelhet és perelhető, e jogáról csak korlátozásokkal mondhat le.

8. A fogyasztóvédelem magánjogi eszközei a szerződések megkötése mellett szükségképpen érintik a szerződések teljesítését is figyelemmel arra, hogy a fogyasztók csak szerződésszerű teljesítés mellett elégíthetik ki a fogyasztási szükségletek iránti igényüket. Ez okból kifolyólag is került a fogyasztóvédelem hatókörébe a jótállás illetve a kellékszavatosság, mint hagyományos jogintézmények az adásvételi szerződésnél. Az Európai Parlament és a Tanács fogyasztási cikkek adásvételéről szóló 1999/44/EK irányelvének hatására tágult a hibás teljesítés fogalma, megfordult a bizonyítási teher a teljesítést követő első hat hónapban, elismerésre került a fogyasztó választási joga az alternatív szavatossági jogok közül, meghosszabbodott a fogyasztó igényérvényesítési lehetőségének időtartama. A fogyasztóvédelem tehát nemcsak új jogintézményeket, fogalmakat honosít meg a kötelmek jogában, hanem hagyományos jogintézményeket is érint és átformál.

2.3. A fogyasztói szerződések fejlődési tendenciái

Az európai jogalkotónak be kellett látni, hogy a minimumharmonizáció elvét követő irányelvek nem alkalmasak az egyes tagállami szabályozásbeli különbségekben testet öltő, belső piaci jogi akadályok megszüntetésére. Sőt, az egyes tagállamok élve az irányelvek által biztosított lehetőségekkel ott is iktattak be fogyasztóvédelmi rendelkezéseket nemzeti

jogukba, ahol az európai jogalkotó azt nem írta elő, növelve a tagállamok jogi szabályozása közötti különbségeket.

Ezen felismeréstől vezérelve a brüsszeli jogalkotó a maximumharmonizáció eszközához nyúlt az újonnan megalkotott irányelvek tekintetében, ami azonban önmagában még nem eredményezi a határon átnyúló fogyasztói jogügyletek vonatkozásában a jogi akadályok elhárulását. Ennek maradéktalan megvalósulásához ugyanis álláspontom szerint egységes fogyasztói szerződési jogra lenne szükség az Európai Unióban.

Tény, hogy egy egységes európai fogyasztói szerződési jog meglehetősen távoli célnak tűnhet a jelenlegi európai jogalkotási eredmények ismeretében. A jelenlegi széttagolt, töredezett szabályozáson a horizontális fogyasztói jogokról szóló 2011/83/EU irányelv elfogadása sem változtat, mint ahogy nem fog jelentős változást eredményezni az Európai Bizottság által 2011 októberében közzétett Közös Európai Adásvételi Jogról szóló rendeletjavaslat elfogadása sem. Mégis ezen instrumentumok abba a távoli irányba mutatnak, hogy a végső cél egy egységes fogyasztói szerződési jog vagy egyszerűen csak európai szerződési jog létrehozása az Európai Unió tagállamaiban, ami biztosítja a határon átnyúló jogügyleteket gátló jogi akadályok lebontását.⁴⁴

3. A fogyasztói szerződési jog Magyarországon

3.1 A fogyasztói szerződési jog megjelenése Magyarországon

A fogyasztóvédelemnek a magyar kötelmi jogra gyakorolt hatását illetően meg kell jegyeznünk, hogy a szocialista gazdasági és társadalmi berendezkedés keretei között nem létezett kifejezetten fogyasztóvédelemi tárgyú normaalkotás.⁴⁵ A fogyasztók védelmét közvetve - többek között - kötelező állami szabványok, általános szerződési feltételek irányadó jogi normái, tájékoztatási kötelezettség előírása, minden szerződéstípusra kiterjedő kellékszavatossági és jótállási szabályok szolgálták.⁴⁶ A valódi verseny hiánya és a hiánygazdálkodás a fogyasztókat még kiszolgáltatottabbá tette. Az ilyen körülmények között felnövő fogyasztók súlyos hiányt szenvedtek a fogyasztói ismeretekben, hiszen nem alakult ki

az a fogyasztói öntudat, amely a fogyasztóvédelem hatékonyabb megjelenését eredményezhette volna.⁴⁷

Fogyasztóvédelmi jellegű jogalkotásra nem egy organikus fejlődés eredményeként kerül sor hazánkban, hanem az Európai Unióhoz történő csatlakozásra való felkészülés kapcsán.⁴⁸ A magyar jogalkotónak néhány normatív intézkedéssel kellett megvalósítania mindazt, amit a nyugat-európai államokban több évtizedes jogalkotási folyamat eredménye. *Vékás Lajos* szavaival élve „a fogyasztóvédelmi gondolat társadalmi és politikai támogatottságától (mondhatni: nyomásától) meglepve a magyar jogalkotó (is) gyors és látványos önálló törvények meghozatalára határozta el magát.”⁴⁹ A fogyasztóvédelmi jellegű módosulások csak az utóbbi egy évtizedekben jelentek meg kötelmi jogunkban, döntően az európai jogharmonizációs kötelezettségekből eredően. A fogyasztói tárgyú irányelvek implementációjára zömében külön jogszabályban került sor. A jogalkotónak azonban rá kellett döbennie arra, hogy a fogyasztói magánjog nem helyezhető el tartósan a polgári jogi jogviszonyok átfogó szabályozását megvalósító törvénykönyvön kívül. Eltekintve a közüzemi szerződések alanyaként titulált fogyasztó elnevezéstől, a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13 EGK Tanácsi irányelvből adódó jogharmonizációs kötelezettségünk teljesítéseként jelent meg elsőként a Ptk.-ban az általános szerződési feltételek körében a fogyasztó fogalma.⁵⁰ További fogyasztóvédelmi jellegű módosítást eredményezett a 2002. XXXVI. törvény, amely az értelmező rendelkezések közé iktatta be a fogyasztói szerződés általános fogalmát, és a fogyasztási cikkek adásvételénél és kapcsolódó jótállásának egyes vonatkozásairól szóló 1999/44/EK irányelv adoptációjaként eltérő szabályok fogalmazott meg a fogyasztói szerződésekre a hibás teljesítés körében.⁵¹ 2006-ban a korábban megalkotott szabályok felülvizsgálatának és átdolgozásának eredményeként kifejezetten rögzítésre került kódexünkben a fogyasztói szerződések tisztességtelen kikötéseinek semmissége.⁵² Nem céлом a fogyasztókra vonatkozó jogi normák felleltározása szerződési jogunkban, csupán arra kívánok utalni, hogy a hatályos Ptk.-ban egyelőre - az általános fogyasztó és fogyasztói szerződési fogalom meghatározása mellett - a tisztességtelen szerződési kikötések és a hibás teljesítés körében találunk direkt szabályokat a fogyasztói szerződésekre, minden más irányadó normaanyag külön jogszabályban került elhelyezésre.

3.2. A fogyasztói szerződési jog az új Ptk.-ban

Az új Ptk. kodifikációja során a magyar jogalkotónak is állást kellett foglalni abban a kérdésben, hogy az Európai Unió egyre nagyobb számú fogyasztóvédelmi szerződési jog területén született irányelveit beépíti-e magánjogi kódexünkbe, vagy továbbra is külön törvényekben történő szabályozását tartja fenn. A magyar jogalkotó ez utóbbi utat választotta. Álláspontom szerint helyes megoldást választott a jogalkotó azzal, hogy nem terhelte a kódex terjedelmét a fogyasztóvédelmi szerződési jog uniós részletszabályainak beiktatásával. Az új Ptk. indokolása szerint a kódexbe kizárólag a magánjogi uniós irányelvek maradandó magja került beépítésre, amit azzal támaszt alá a jogalkotó, hogy az uniós irányelvek szabályozása túlságosan tagolt, kazuisztikus és gyakran változó jellegű, így minden részletében nem alkalmasak arra, hogy egy hosszú távra tervezett kódex tartalmi elemeivé váljanak. Éppen ezért az új Ptk. tudatosan a kisebbik rosszat választja azzal, hogy a fogyasztóvédelmi szerződési jog irányelveinek részletszabályait külön törvényekben hagyja. Egyben utal az indoklás arra is, hogy a maradandó magként be nem épített irányelvi részletszabályokat elsősorban egy megújítandó fogyasztóvédelmi törvényben kell a magyar jogrendszerbe integrálni.

Ennek megfelelően új Polgári Törvénykönyvünk - a teljesség igénye nélkül - az alábbi fogyasztóvédelmi rendelkezéseket tartalmazza:

- bevezeti a fogyasztói zálogszerződést,⁵³

- a hatályos Ptk.-hoz hasonlóan a szerződés általános szabályai között a tisztességtelen szerződési feltételekről szóló irányelvnek⁵⁴ megfelelően kimondja a fogyasztói szerződések tisztességtelen kikötéseinek semmisségét, példálózó jelleggel felsorolja a fogyasztói szerződésben a feltétlen illetve az ellenkező bizonyításáig tisztességtelen kikötéseket, melyeket jelenleg külön kormányrendelet tartalmaz,⁵⁵

- a fogyasztói adásvételről szóló irányelvnek⁵⁶ megfelelő a kellékszavatosságra és a jótállásra vonatkozó rendelkezések körében az általánostól eltérő rendelkezéseket ír elő a fogyasztói szerződésekre,⁵⁷ bevezeti a termékszavatosság jogintézményét,⁵⁸

- bekerül a kódexbe a 2011/83/EU irányelv néhány szabálya: a vállalkozás többletkövetelésére vonatkozó kikötés szerződési tartalomává válása,⁵⁹ a kárveszély átszállás rendezése⁶⁰ és a vállalkozás késedelmes teljesítésének szankcionálása a fogyasztói adásvételnél,⁶¹

- nem tartja fenn az új kódex a „fogyasztói szerződés” Ptk.-ban alkalmazott kategóriáját,

- leszűkíti a hatályos Ptk. fogyasztó fogalmát, fogyasztónak az új Ptk. értelmében kizárólag természetes személy minősülhet, ami összhangban áll a fogyasztóvédelmi irányelvekben használt fogyasztó fogalommal,⁶²

- bevezeti a vállalkozás fogalmát, amelyet a fogyasztó ellentétéként definiál,⁶³

- semmisnek nyilvánítja fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés olyan kikötését, amely a fogyasztó jogait megállapító jogszabályi rendelkezésektől a fogyasztó hátrányára eltér,⁶⁴

- adós oldaláról szabályozza az előtörlesztés lehetőségét,⁶⁵

- semmisnek minősíti azt a jognyilatkozat, amellyel a fogyasztó jogszabályban meghatározott jogáról lemond,⁶⁶

- szabályozza a fogyasztó által vállalt kezességet,⁶⁷ garanciát⁶⁸

A fogyasztói szerződési jog polgári jogunkba történő egyre mélyebb behatolását mutatja, hogy új Polgári Törvénykönyvünk olyan helyen is beiktat kifejezetten fogyasztókat védő rendelkezéseket, ahol jogharmonizációs kötelezettségünk azt egyébként nem teszi indokolttá.⁶⁹

Meg kell említeni, hogy a hatályba nem lépett 2009. évi CXX. törvénnyel elfogadott Polgári Törvénykönyv a szerződések jogában külön fejezetet szentelt a fogyasztói szerződéseknek.⁷⁰ E körben meghatározta a fogyasztói szerződés fogalmát,⁷¹ a különös tájékoztatási kötelezettség,⁷² valamint a fogyasztót megillető különös elállási jog⁷³ tekintetében pedig visszautalt a külön jogszabályok rendelkezéseire. Az elfogadott új Ptk. nem foglalkozik külön fejezetben a fogyasztói szerződésekkel, hanem a fogyasztóvédelmi elemeket elszórtan, a szerződési jog hagyományos jogintézményeihez kapcsoltn tartalmazza.

A fogyasztóvédelemnek szerződési jogunkra gyakorolt hatását vizsgálva összességében megállapíthatjuk, hogy az európai tendenciával összhangban a magyar szerződések jogában is kialakult illetve folyamatosan alakulóban van egy sajátosan új terület: a fogyasztói szerződések joga. Ez akkor is így van, ha a magyar jogalkotó nagyon óvatos az egyes fogyasztóvédelmi tárgyú irányelvek új Polgári Törvénykönyvben történő elhelyezését illetően, s a külön fejezetben történő szabályozás helyett csak elszórtan, a hagyományos jogintézményekhez rendelten tartalmaz fogyasztóvédelmi előírásokat, megtartva eközben a kódexen kívüli, külön törvényekben történő szabályozást. Remélni lehet csak, hogy az új Ptk. indokolásában foglaltaknak megfelelően a jövőben tényleg elfogadásra kerül egy olyan új fogyasztóvédelmi kódex, amely az új Ptk. rendelkezéseivel összhangban tartalmazni fogja a fogyasztói magánjog teljes normarendszerét, felváltva a fogyasztói szerződések jogának jelenlegi széttagolt szabályozását.

Irodalomjegyzék

BENACCHIO, Giannantonio: Az Európai Közösségek magánjoga, Osiris Kiadó, Bp., 2003.

EÖRSI Gyula: Összehasonlító polgári jog, (jogtípusok, jogcsoportok és a jogfejlődés útjai), Akadémiai Kiadó Budapest, 1975.

FAZEKAS Judit: Fogyasztóvédelmi jog, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Bp., 2007.

FAZEKAS Judit: A fogyasztói jog rendszertani és jogdogmatikai kérdései, Sectio Juridica et Politic Tomus XII., Miskolc, 1996., 33-54. o.

HAJNAL Zsolt: A fogyasztói jogok egységes európai szabályozásának lehetséges irányai, PhD értekezés, http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/hajnal-ertekezes.pdf

(letöltés ideje: 2013.05.31.)

KEMENES Béla: A fogyasztóvédelem néhány elvi kérdése. Az intézmény érvényesülése Csongrád megyében In: Antalffy emlékkönyv, Szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Szeged, 1990., 95-103. o.,

KIRÁLY Miklós: Az Európai Közösségek irányelveinek hatása a szerződési jogra a fogyasztóvédelem területén, Magyar Jog 2000/6., 325-338. o.

LÁBADY Tamás: A fogyasztóvédelmi rendszerről és a fogyasztók érdekeinek polgári jogi védelméről, Magyar Jog, 1976/10., 875-886. o.

MENYHÁRD Attila: Adhéziós szerződések néhány elméleti aspektusa, Polgári jogi dolgozatok, ELTE ÁJK, Bp., 1994., 19-36. o.

MENYHÁRD Attila: Fogyasztóvédelem és felelősségkorlátozás, Gazdaság és Jog, 2001/12., 19-23. o.

MENYHÁRD Attila: Fogyasztóvédelem és magánjog, In.: JAKAB András – TAKÁTS Péter (szerk.): A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990-2005., I. kötet, Gondolat-ELTE ÁJK, Bp., 2007., 661-668. o.

NÉMETH Anita: A jogharmonizáció hatása a polgári jogra, külön tekintettel a fogyasztóvédelem témakörére, In: A Polgári Jogi Tudományos Diákkör Évkönyve 1999-2000. tanév, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Bp., 2001., 173-200. o.

PASA, Barbara - BENACCHIO, Gian Antonio - ORME, Lesley: The Harmonization of Civil and Commercial Law, Central European University Press, Budapest-New York, 2005.

SCHULZE, Reiner: Consumer Law and European Contract Law, In: The Yearbook of Consumer Law 2007., Ashgate Ltd., 2007.

SZIKORA Veronika: A fogyasztóvédelem fejlődése Magyarországon, In: Szikora Veronika (szerk.): Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – Európai kitekintéssel, Center Print Kft., Debrecen, 2010., 31-38. o.

TAKÁTS Péter: A szabványszerződések, Akadémiai Kiadó, Bp., 1987.

VÉKÁS Lajos: Fogyasztóvédelmi magánjog és kodifikáció In: Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Bp., 2001., 75-135. o.

VÉKÁS Lajos: Fogyasztóvédelem a fejlett nyugati országokban, Gazdaság és Jogtudomány, 1981/1-2., 57-84. o.

VÉKÁS Lajos: Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról, Európai Jog, 2002/5., 3-13. o.

VÉKÁS Lajos: A szerződési rendszer fejlődésének csomópontja, Akadémia Kiadó, Bp., 1977.

VÉKÁS Lajos: Fogyasztóvédelmi magánjog és az új Polgári Törvénykönyv In: Tóth Károly (szerk.): Tanulmányok dr. Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára, JATE Állam- és Jogtudományi Tudományos Bizottsága, Szeged, 2000., 553-563. o.

ZOLTÁN Ödön: A fogyasztói érdekek polgári jogi védelem, Jogtudományi Közlöny, 1980/2. 61-72.

¹ egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

² A magánjogban megjelenő feltűnő értékaránytalanság, szerződések érvénytelensége, a közjogban a kereskedelem szabályozása, bírságolás, árszabályozás egyben a gyengébb alkupozícióban lévő szerződő fél védelmét is szolgálta.

³ MENYHÁRD Attila: Fogyasztóvédelem és magánjog, In: JAKAB András – TAKÁTS Péter (szerk.): A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990-2005., I. kötet, Gondolat-ELTE ÁJK, Bp., 2007., 663. o.

⁴ FAZEKAS Judit: Fogyasztóvédelmi jog, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Bp., 2007., 17. o.

⁵ NÉMETH Anita: A jogharmonizáció hatása a polgári jogra, külön tekintettel a fogyasztóvédelem témakörére, In: A Polgári Jogi Tudományos Diákkör Évkönyve 1999-2000. tanév, Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Bp., 2001., 174. o.

⁶ VÉKÁS Lajos: A szerződési rendszer fejlődésének csomópontja, Akadémia Kiadó, Bp., 1977., 94. o.

⁷ EÖRSI Gyula: Összehasonlító polgári jog, (jogtípusok, jogcsoportok és a jogfejlődés útjai), Akadémiai Kiadó Budapest, 1975., 232. o.

⁸ A szabvány-szerződéseket, mint gyűjtőfogalmat használjuk értve alatta az általános szerződési feltételeket, standardizált szerződéseket, blankettaszerződéseket, adhéziós szerződéseket, azzal, hogy a fogalmak nem feltétlenül egymás szinonimái. Lásd bővebben: MENYHÁRD Attila: Adhéziós szerződések néhány elméleti aspektusa, Polgári jogi dolgozatok, 1994., ELTE ÁJK, Bp. 19-36. o.

⁹ VÉKÁS Lajos (1977): i.m., 96. o.

¹⁰ EÖRSI Gyula (1975): i.m., 236. o.

¹¹ TAKÁTS Péter: A szabványszerződések, Akadémiai Kiadó, Bp., 1987., 65. o.

¹² TAKÁTS Péter (1987): i.m., 31. o.

¹³ VÉKÁS Lajos (1977): i.m., 99. o.

¹⁴ MENYHÁRD Attila (1994): i.m., 34. o.

¹⁵ BENACCHIO, Giannantonio: Az Európai Közösségek magánjoga, Osiris Kiadó, Bp., 2003., 199. o.

¹⁶ EÖRSI Gyula (1975): i.m., 220. o.

¹⁷ Fazekas Judit a fogyasztóvédelem interdiszciplináris jellegét a horizontálisan tagozódó klasszikus jogágak vertikális keresztmetszetében véli felfedezni, míg Eörsi Gyula „vegyes szakjogágnak” tekinti. Lásd: FAZEKAS Judit: A fogyasztói jog rendszertani és jogdogmatikai kérdései, Sectio Juridica et Politic Tomus XII., Miskolc, 1996. 45. o.

¹⁸ VÉKÁS Lajos: Fogyasztóvédelem a fejlett nyugati országokban, Gazdaság és Jogtudomány, 1981/1-2., 62. o.

¹⁹ Nem biztos például, hogy egy közjegyző vagy ügyvéd egy fogyasztói szerződés megkötése során a gyengébb fél pozíciójában van. Ugyanakkor nem lehet a jogalkalmazás kezébe adni, hogy eseti jelleggel döntsön a konkrét személy rászorultságáról.

²⁰ A minimum harmonizáció lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy az irányelv átvétele mellett az adott területen szigorúbb szabályokat is fenntarthassanak, vagy életbe léptessenek.

²¹ A maximum harmonizáció elve alapján a tagállamok számára nincs mozgástér a

szabályozást illetően, egy az egyben az irányelv szabályait kell követni és implementálni, attól eltérni nem lehet.

²² Maximum-harmonizációt ír elő például a fogyasztói hitelről szóló Európai Parlamenti és Tanácsi 2008/48 irányelv.

²³ SCHULZE, Reiner: Consumer Law and European Contract Law, In: The Yearbook of Consumer Law 2007., Ashgate Ltd., 2007., 158. o.

²⁴ Például a fogyasztói elállási jog jogintézménye teljesen idegen volt a kontinentális jogon nyugvó magánjogi szabályozástól.

²⁵ A fogyasztói elállási jog határidejét az egyes irányelvek eltérően szabályozzák.

²⁶ KIRALY Miklós: Az Európai Közösségek irányelveinek hatása a szerződési jogra a fogyasztóvédelem területén, Magyar Jog 2000/6., 326. o.

²⁷ A fogyasztóvédelmi magánjog kodifikációjának lehetséges módozatairól lásd bővebben: VÉKÁS Lajos: Fogyasztóvédelmi magánjog és kodifikáció In: Az új Polgári Törvénykönyv elméleti előkérdései, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Bp., 2001., 75-135. o.

²⁸ MENYHÁRD Attila (2007): i.m., 664. o.

²⁹ Hajnal Zsolt PhD értekezésében foglalkozik részletesen azzal a kérdéskörrel, hogy a fogyasztóvédelmi szerződési jog egy elkülönült magánjogként vagy a magánjogba integrálódó, annak szerves részét képező fogyasztóvédelmi magánjogként fog létezni. Lásd bővebben: http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/hajnal-ertekezes.pdf (letöltés ideje: 2013.05.31.)

³⁰ VÉKÁS Lajos: Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról, Európai Jog, 2002/5., 8. o.

³¹ A BGB 13. §-a a fogyasztó fogalmát határozza meg, míg a hatályos magyar Ptk. értelmező rendelkezései között mind a fogyasztó, mint a fogyasztói szerződés fogalma definiálásra került.

³² FAZEKAS Judit (2007): i.m., 137. o.

³³ Vékás Lajos szakismereti, intellektuális fölényként címkézi ezt a fajta előnyt. In: VÉKÁS Lajos (1977): i.m., 96. o.

³⁴ TAKÁTS Péter: i.m., 28. o.

³⁵ Lásd például a fogyasztói hitel-megállapodásokról szóló 2008/48 EK irányelvet, vagy a fogyasztók jogairól szóló 2011/83/EU irányelvet.

³⁶ A 2008/122/EK irányelv értelmében a *timeshare* szerződéseknél a fogyasztói elállási jog gyakorolhatóságának határideje kitolódik.

³⁷ A fogyasztói jogokról szóló 2011/83/EU irányelv értelmében a fogyasztót a szerződés, illetve ajánlat nem köti, ha a kereskedő szerződéskötést megelőző kötelezettségeinek nem tett eleget.

³⁸ Fogyasztói hitel-megállapodás esetén a hitelező 2008/48/EK irányelv mellékletében szereplő formanyomtatványon köteles eleget tenni szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségének.

³⁹ PASA, Barbara - BENACCHIO, Gian Antonio - ORME, Lesley: The Harmonization of Civil and Commercial Law, Central European University Press, Budapest-New York, 2005., 28. o.

⁴⁰ lásd a többször módosított fogyasztókkal kötött szerződésben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv

⁴¹ üzleten kívül kötött szerződések

⁴² távollevők között kötött szerződések

⁴³ Lásd bővebben: NAGY Éva: A fogyasztói irányelvekben alkalmazott elállási jog, In: NEMESSÁNYI Zoltán (szerk.): Tanulmányok az európai magánjog köréből, Krónika Kiadó, Pécs, 2004., 123-140. o., Csöndes Mónika: A közösségi irányelvek által a fogyasztók számára

biztosított elállási jog helye a nemzeti szerződési jogok dogmatikai rendszerében, *Studia Iuvenum*, 2006., 3. kötet, 233-259. o.

⁴⁴ Lásd bővebben erről: HAJNAL Zsolt: A fogyasztói jogok egységes európai szabályozásának lehetséges irányai, PhD értekezés, http://jog.unideb.hu/documents/doktori_nyilvanosvita/hajnal-ertekezes.pdf (letöltés ideje: 2013.05.31.)

⁴⁵ Az előzményekről lásd bővebben Szikora Veronika: A fogyasztóvédelem fejlődése Magyarországon, In: Szikora Veronika (szerk.): Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – Európai kitekintéssel, Center Print Kft., Debrecen, 2010., 31-32. o.

⁴⁶ Lásd e tárgyban: LÁBADY Tamás: A fogyasztóvédelmi rendszerről és a fogyasztók érdekeinek polgári jogi védelméről, *Magyar Jog*, 1976/10., 875-886. o., KEMENES Béla: A fogyasztóvédelem néhány elvi kérdése. Az intézmény érvényesülése Csongrád megyében In: Antalfy emlékkönyv, Szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Szeged, 1990., 95-103. o., ZOLTÁN Ödön: A fogyasztói érdekek polgári jogi védelem, *Jogtudományi Közlöny*, 1980/2. 61-72.

⁴⁷ FAZEKAS Judit (2007): i.m., 37. o.

⁴⁸ Az 1991-ben kötött Társulási Megállapodásban Magyarország az Európai Unióhoz történő csatlakozásra való felkészülés céljából jogharmonizációs kötelezettséget vállalt, ami kiterjedt a fogyasztóvédelemre is.

⁴⁹ VÉKÁS Lajos: Fogyasztóvédelmi magánjog és az új Polgári Törvénykönyv In: Tóth Károly (szerk.): Tanulmányok dr. Bérczi Imre egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára, JATE Állam- és Jogtudományi Tudományos Bizottsága, Szeged, 2000., 554. o.

⁵⁰ 1997. évi CXLIX. törvény

⁵¹ Az irányelvi szabályoknak a szerződések általános normái közé történő beépítése azt eredményezte, hogy a szabályozás hatálya mind alanyi, mind tárgyi értelemben bővebb lett a közösségi szabályozásnál, azaz bármilyen jogállású felek közötti, valamennyi szerződéstípusra kiterjed. Ez a megoldás teremtett lehetőséget arra, hogy megmaradjon a magánjog egységes rendszere, s az a szavatossági jogok vonatkozásában ne tagolódjék kereskedelmi és fogyasztóvédelmi jogra.

⁵² 2006. évi III. törvény

⁵³ új Ptk. 5:90. §

⁵⁴ a Tanács 93/13/EGK irányelve

⁵⁵ új Ptk. 6:103. §

⁵⁶ az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve

⁵⁷ új Ptk. 6:157-167. §

⁵⁸ új Ptk. 6:168. §

⁵⁹ új Ptk. 6:79. §

⁶⁰ új Ptk. 6:219. §

⁶¹ új Ptk. 6:220. §

⁶² új Ptk. 8:1. § (1) bek. 3. pont

⁶³ új Ptk. 8:1. § (1) bek. 4. pont

⁶⁴ új Ptk. 6:100. §

⁶⁵ új Ptk. 6:131. §

⁶⁶ új Ptk. 6:101. §

⁶⁷ új Ptk. 6:430. §

⁶⁸ új Ptk. 6:438. §

⁶⁹ Például az új Ptk. 6:430. § szabályozza a fogyasztó által vállalt kezességet

⁷⁰ A hatályba nem lépett 2009. évi CXX. tv. 5. könyv II. rész 1. cím II. fejezet

⁷¹ 2009. évi CXX. tv. 5:33. §

⁷² 2009. évi CXX. tv. 5:34. §

⁷³ 2009. évi CXX. tv. 5:35. §